

27.3.2014

YM010:00/2013

Viite Luonnos hallituksen esitykseksi ilmastolaiksi, 11.2.2014
Hänvisning

Asia Yhteenveto annetuista lausunnoista
Ärende

Ympäristöministeriö pyysi ajalla 11.2.-11.3.2014 lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi ilmastolaiksi. Lausuntopyyntö lähetettiin 81 taholle (mukaan lukien 15 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta), minkä lisäksi lausuntopyyntö oli nähtävillä myös ympäristöministeriön internet-sivuilla.

Esitysluonnoksesta annettiin yhteensä 68 lausuntoa. Lausunto saatiin seuraavilta tahoilta:

- liikenne- ja viestintäministeriö (LVM),
- maa- ja metsätalousministeriö (MMM),
- oikeusministeriö (OM),
- sosiaali- ja terveysministeriö (STM),
- työ- ja elinkeinoministeriö (TEM),
- ulkoasiainministeriö (UM),
- valtioneuvoston kanslia (VNK),
- valtiovarainministeriö (VM),
- Energiavirasto,
- Helsingin yliopisto (ei lausuttavaa),
- Ilmatieteen laitos (ei lausuttavaa),
- Innovaatiorahoituskeskus Tekes,
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto (ei lausuttavaa),
- Liikennevirasto (ei lausuttavaa),
- Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi,
- Metsähallitus,
- Metsäntutkimuslaitos (METLA),
- Motiva Oy,
- Suomen ilmastopaneeli,
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra,
- Suomen ympäristökeskus (SYKE),
- Teknologian tutkimuskeskus VTT,
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL),
- Tilastokeskus,
- Turun yliopisto (TY),
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT,
- Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ESAELY),
- Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (PIRELY),

- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (UUDELY),
- Akava ry,
- Bioenergia ry,
- BirdLife Suomi ry,
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK,
- Energiateollisuus ry (ET),
- Helsingin nuorten ja opiskelijoiden YK-yhdistys ry (HYKY),
- Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Turun yliopiston ylioppilaskunta, Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta ja Åbo Akademis Studentkår (ylioppilaskunnat),
- Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (HSY),
- Ilmastofoorumi ry,
- Ilmastovanhemmat ry,
- JLY - Jätelaitosyhdistys ry,
- Kemianteollisuus ry (KT),
- Kepa ry,
- Kirkon Ulkomaanavun Changemaker-verkosto,
- Linja-autoliitto (ei lausuttavaa),
- Luonto-Liitto ry,
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry,
- Maan Ystävät ry,
- Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi (MOLLS),
- Metsäteollisuus ry (MT),
- RAKLI ry,
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry,
- Suomen Kiinteistöliitto ry,
- Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry,
- Suomen Kuntaliitto ry,
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry (SLL),
- Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry,
- Suomen Omakotiliitto ry,
- Suomen Varustamot ry,
- Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry,
- Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry (SYS),
- Suomen Yrittäjät ry,
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.,
- Teknologiateollisuus ry (TT),
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry ,
- WWF Suomi,
- Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry,
- Öljyalan Keskusliitto ry (ÖKLI).

Lisäksi lausunnon antoi yksi yksityishenkilö.

Yleisiä huomioita

Suhtautuminen ilmastolain säätämiseen

Yleisesti ilmastolain säätämisen tarpeesta esitettiin sekä selvästi puoltavia että vastustavia kannanottoja. Osa lausujista ei ottanut lausunnossaan selvästi kantaa asiaan. Ilmastolain säätämistä puoltavat lausuntojen perusteella seuraavat tahot: **Akava, Allianssi, Bioenergia, BirdLife Suomi, ESAELY, HSY, HYKY, Ilmastovanhemmat, JLY, Kepa, Kirkon ulkomaanavun Changemaker-verkosto, Luonto-Liitto, LVM, Maan Ystävät, PIRELY, SAK, SLL, STTK, Sitra, Suomen ilmastopaneeli, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, SYKE, SYS, THL, TY, UUDELY, VTT, WWF, ylioppilaskunnat.**

Ilmastolain säätämiseen tarpeeseen kielteisesti tai enimmäkseen kielteisesti suhtautuvat puolestaan seuraavat tahot: **EK, ET, Ilmastofoorumi, Kiinteistöliitto, KT, Metla, Motiva, MTK, MMM, MOLLS, MT, Omakotiliitto, RAKLI, STM, TEM, TT, VM, YTP, ÖKLI.**

Perusteluja lain säätämisen puolesta:

- **TY** näkee ilmastolaille tarpeen sen vuoksi, että ilmastopolitiikan valmisteluun liittyvältä strategiatyöltä puuttuu lainsäädännöllinen pohja. Myös Akava katsoo, että ilmastolaki luo olemassa olollaan hyvät puitteet ja kokoaa yhteen erityisesti päästökaupan ulkopuolista sektoria koskevaa hajanaista lainsäädäntöä.
- **HYKY ja Allianssi** korostavat lausunnoissaan ilmastolain tarvetta siitä näkökulmasta, että Suomen tulee ilmastopolitiikassaan sitoutua säilyttämään maailma elinkelpoisena myös tuleville sukupolville.
- **Sitra** pitää ilmastolain voimaantuloa tärkeänä Suomen taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden vahvistamiseksi. Sitra katsoo, että ilmastolain voimaantulo edistää pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman asettamaa tavoitetta edistää Suomen cleantech-liiketoimintaa ja nostaa Suomi maailman ympäristötietoisimmaksi kansakunnaksi ja että laki madaltaa hallintosiilojen välisiä rajoja ja karsii esteitä. Lisäksi se tukisi kasvihuonepäästöjen inventaariojärjestelmän ylläpitoa ja kehitystä, sekä sitoisi hallintoa tekemään asioita. Viranomaistoimintaa ohjaava puitelaki voisi Sitran mukaan kannustaa hallintoa etsimään liiketoimintapohjalta toteutuvia hillintä- ja sopeutumistoimia.
- Laki vahvistaa yleisesti ilmastopolitiikan hyväksyttävyyttä korostaessaan ilmastopolitiikan yleistä painoarvoa koko yhteiskunnassa ja politiikassa sekä lisää sen avoimuutta ja tietoperustaisuutta. (**Sitra, Luonto-Liitto, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, SYKE**)
- Kokonaisvaltainen, eri sektorit ylittävät lähestymistapa on tärkeä suunniteltaessa pitkällä aikavälillä Suomen ilmastopolitiikkaa. Ilmastopolitiikka tulisi tämän vuoksi laissa integroida kaikkien sektoreiden toimintaa. (**VTT**)
- **VATT ja Sitra** katsovat, että laki tuo ilmastopolitiikkaan pitkäjänteisyyttä ja selkeyttä.
- Ilmastolaki parantaisi edellytyksiä kansainvälisten ja EU-perustaisten ilmasto-oikeudellisten veloitteiden kustannustehokkaalle täytäntöönpanolle. Lisäksi ilmastolain mukaisilla suunnitelmilla olisi yleisempää informatiivista merkitystä. Lain mukaisissa suunnitelmissa ja niiden vaikutusten arvioinneissa esitettäisiin kootusti eri alojen toimijoille, mitä kansallisessa ilmastopolitiikassa tavoitellaan, mitkä ovat kansallisen ilmastopolitiikan keinot ja niiden ennakoituvat vaikutukset eri aikaväleillä. (**SYKE**)
- Lain myötä ilmastokysymykset nousevat säännöllisesti poliittisen päätöksenteon keskiöön. (**Ylioppilaskunnat**)
- **Luonto-Liitto** katsoo, että ilmastolaki on merkittävä edistysaskel suomalaisessa ilmastopolitiikassa mm. sen vuoksi, että se lähettää kansainvälisesti selkeän viestin Suomesta ilmastomuutoksen torjunnan edelläkävijänä. **Suomen Ympäristökasvatuksen Seura** korostaa Suomen edelläkävijän asemaa Pohjoismaiden joukossa.
- **Allianssin** mukaan ilmastolain säätäminen osoittaa, että Suomi pitää ilmastomuutoksen torjuntaa tärkeänä ja vahvistaa sitoutumista uuden kansainvälisen ilmastosopimuksen laatimiseen. Myös **Kepa ja Kirkon Ulkomaanavun Changemaker-verkosto** katsovat, että ilmastolaki vahvistaisi Suomen

kansainvälistä profiilia ilmastopoliittisena toimijana ja toimisi yhtenä hyvänä keinona, jolla Suomi voisi osoittaa kantavansa globaalien vastuunsa.

Perusteluja sille, että ilmastolakia ei ole tarpeen säätää:

- **TEM, ÖKLI ja MMM** epäilevät esitetyn ilmastolain kaltaisen puitelain sopivuutta oikeusjärjestelmäämme.
- **Ilmastofoorumi** katsoo, että ilmastolain säätämällä olisi vain vähäisiä vaikutuksia ja että luonnoksessa esitetystä muodostaan ilmastolaki näyttää synnyttävän vain lisää virkoja, hallintoa, byrokratiaa ja kuluja, mutta ei lainkaan ratkaisuja. Ilmastolain säätäminen tällaisenaan on hyvin kyseenalaista.
- **MT ja TT** katsovat, että lain vaikutuksia yrityksille on esityksen perusteella mahdoton arvioida ja että ilmastolaki lisäisi siten teollisuuden epävarmuutta toimintaympäristön kehittymisestä ja heikentäisi Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. MT katsoo, että yleisesti ottaen ilmastolaki sitoisi myös tulevia hallituksia ja heikentäisi siten mahdollisuuksia reagoida joustavasti tulevana vuosina ja vuosikymmeninä ilmeneviin haasteisiin. Se toteaa myös, että ilmastolain päästöjä vähentävästä vaikutuksesta ei ole näyttöä muista maista.
- Ylipäätään voi kyseenalaistaa viranomaissektoria velvoittavan ohjelmallisen lainsäädännön tarpeellisuuden ja sopivuuden pitkäjänteisen ilmastopoliittikan ohjaus- ja suunnitteluvälineenä. (**ÖKLI**)
- **KT** katsoo, että ilmastolaki ei tue tavoitetta joustavasta ja kilpailukykytekijät huomioivasta energia- ja ilmastopoliitikasta ja siitä johdetusta lainsäädännöstä.
- **EK, ET, TT, Suomen Yrittäjät ja Kiinteistöliitto** katsovat, että kansallisesti ei tule säätää päällekkäistä lainsäädäntöä EU:n ja Suomen nykyisen ilmastosäätelyn kanssa
- Energia- ja ilmastoviisaus jatkuvasti lisääntyy, ja tämä avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia ilman uutta sääntelyäkin. (**Kiinteistöliitto**)
- **MOLLS** katsoo, että ilmastonmuutos on jo nyt läpileikkaava teema kaikessa muussakin lainsäädännössä, eli Suomessa ilmastonmuutos, sen hillintä ja siihen sopeutuminen otetaan jo nyt huomioon mm. kaikilla elinkeinoelämän sektoreilla. MOLLS myös katsoo, että laki väistämättä vaikeuttaisi ilmastonmuutoksen kannalta keskeisen metsätalouden edistämistä ja harjoittamista. Epämääräinen laki myös lisäisi toimijoiden epävarmuutta tehdä pitkäjänteisiä investointeja, mikä johtaisi entistä suurempiin vaikeuksiin ilmastonmuutoksen hillitsemisessä.
- Mm. **Metla, RAKLI ja Ilmastofoorumi** arvioivat, että luonnosteltu laki johtaisi avainresursseja kuormittavaan byrokratiaan ja raskaaseen järjestelmään.

Muita yleiskommentteja laista:

Metla pitää sinänsä systemaattista ilmastonmuutoksen torjumista ja siihen sopeutumista käsittelevää säädöskokoelmaa hyvänä asiana silloin kun se selkeyttää tilannetta ja antaa keinot vähentää hallinnollista taakkaa ja yksinkertaistaa toimintamalleja, mutta pitää epäselvänä sitä, onko näin tämän esityksen kohdalla.

Motiva pitää hyvänä, ettei lakiehdotuksessa säädettä raportoinnista yksityiskohtaisesti. Raportointia ei tule säätää laeissa eikä asetuksissa, koska vaatimukset ja tarpeet muuttuvat. Myös tietojen tuottamisen joustavuus olisi Motivan mukaan säilytettävä, jotta seuranta ja raportointia voidaan kehittää. Motivan mukaan on huolehdittava siitä, energia- ja ilmastopoliittikan alueella jo ennestään merkittävästi hallinnollista työtä vaativia raportointeja lisätä, vaan käytetään muihin raportointeihin tuotettavaa tietoa ja noudatetaan niiden aikatauluja. Myös **Energiavirasto** korostaa, että ilmastolain säätämisen ei tulisi johtaa viranomaisten raportointivelvoitteiden lisääntymiseen. Ilmastolain raportoinnissa ja seurannassa tulisi viraston mukaan hyödyntää jo nykyisin laadittavia raportteja sellaisenaan ilman, että toimijoilta edellytetään lisäraportointia tai raportointia sellaisessa muodossa, joka edellyttää jo kerätyn aineiston uudelleenkäsitelyä.

Tekes katsoo, että lain keskeinen sisältö eli ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän rakentaminen ei vielä yksistään takaa yhtenäistä ilmastopolitiikkaa. Lain mahdollisia hyötyjä on siis vielä vaikea arvioida. Lisäksi lain sisältö ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmästä jää vielä varsin yleiselle tasolle. Tekes korostaa myös, että ilmastomuutoksen haasteisiin vastaamisessa tarvitaan innovaatio- ja energia- ja ilmastopolitiikan yhteisiä toimia. Innovaationäkökulma jää kuitenkin vähäiseen rooliin lakiesityksessä. Samoin kytkentä globaaliin ilmastohaasteeseen vastaamisessa jää ohueksi.

SYKE:n mukaan ehdotetun lain keskeiset haasteet ilmastopolitiikan vaikuttavuuden näkökulmasta näyttäisivät liittyvän ainakin aineellisoikeudellisten säännösten, oikeudellisesti sitovien päästövähennysvelvoitteiden (hiilibudjettien) sekä tehokkaiden oikeudellisten täytäntöönpano- ja korjaamismekanismien puuttumiseen. Lain käytännön merkitys ja vaikuttavuus olisivat kiinteästi sidoksissa ilmasto-oikeuden ylikansalliseen kehitykseen.

Lakiehdotuksessa ei ole asetuksenantovaltuutusta, vaikka tulevaisuudessa voi olla tarve muuttuvan maailman takia käsitellä asiaa asetustasollakin (**ESAELY**).

UUEDELY pitää lakiehdotusta varsin yleispiirteisenä, mutta katsoo, että se kuitenkin omalta osaltaan tukee valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. **VATT** toteaa, että lakiehdotus sisältää vähän konkreettisia tavoitteita.

BirdLife Suomi katsoo, että lakiehdotusta tulee muuttaa sitovammaksi ja selkeämmin määritellä päästövähennyssuunnitelma

TT toteaa, että hallitus on sitoutunut puoliväliriihessä välttämään päätöksissään loppuvaalikauden aikana teollisuudelle aiheutuvien kustannusten tai sääntelytaakan lisäämistä, sekä tarkastelemaan olemassa olevaa sääntelytaakkaa. On todennäköistä, että ilmastolain myötä toiminnanharjoittajien raportointivelvollisuudet lisääntyisivät. Hallinnollista taakkaa tulisi sen sijaan vähentää.

Akava toteaa, että säädettävän ilmastolain tulee tukea, ei heikentää elinkeinotoiminnan ja yritysten toimintamahdollisuuksia. **MTK** katsoo olevan mahdollista, että ilmastolain kautta välillisesti asetettaisiin kansalaisia ja yhteisöjä suoraan koskevalle sääntelylle varsin yksityiskohtaisia tavoitteita, mitä se ei voi pitää hyväksyttävänä.

JLY toteaa olevansa huolissaan siitä, että ympäristöministeriön ilmastolakiesitystä koskevassa tiedottamisessa lähtökohtana lakiehdotukselle korostuvat elinkeinopoliittiset seikat, kuten viennin vahvistaminen ja uusien työpaikkojen luominen, yritysten kasvu ja Suomen mukana olo vihreän talouden markkinoilla. Nämä seikat ovat kansantalouden kasvun kannalta tärkeitä ja kannatettavia, mutta ilmastopolitiikan suunnittelussa tärkeämpää on hyvä tietopohja, suunnitelmallisuus ja ennakoitavuus sekä päästöjen vähentäminen mahdollisimman kustannustehokkaasti. **JLY** kuitenkin katsoo, että ilmastolakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa edellä mainitut seikat ovat asianmukaisesti kirjoitettuna eivätkä anna väärää viestiä esim. elinkeinotoiminnalle lakiehdotuksen tavoitteista.

Mm. **SAK ja VTT** pitävät hyvänä, että ilmastolaki kattaa sekä hillintätoimet että sopeuttamistoimet. **SAK** pitää lisäksi hyvänä valittua lähtökohtaa siitä, että kyseessä olisi ns. raamilaki, joka ei sisällä aineellista lainsäädäntöä vaan ilmastomuutokseen liittyvä yksityiskohtainen säätely sisältyisi jatkossakin eri sektoreiden erityissäätelyyn

STTK:n mukaan lakia on valmisteltu poikkeuksellisen laajasti, mikä on mahdollistanut erilaisten näkemysten kuulemisen ja huomioon ottamisen valmisteluvaiheessa. **STTK** pitää tätä hyvänä, uutena suomalaisena lainsäädäntökulttuurina.

Omakotiliitto pitää tärkeänä, että yhä enemmän panostetaan ympäristötietoisien käyttäytymisen edistämiseen vapaaehtoisin ja kannustavin keinoin sekä käytetään kansalaisissa olevia voimavaroja hyväksi. Sen mukaan pientaloasukkaat saadaan parhaiten mukaan toimimaan ilmaston puolesta kannusteilla ja informatiivisin keinoin, ei pakolla ja velvoitteilla.

Lausuntonsa antanut **yksityishenkilö** katsoo, että lain keinot on oltava sellaisia, että ne olisivat oikeutettuja siinäkin tapauksessa, että ilmastonmuutos ei etene yhtä nopeasti kuin tähän on ennustettu. Hän toteaa myös, että ilmastolaki ei saa vahingoittaa Suomea kuten jo EU:n päästökauppa tekee ulkoistaessaan teollisuuden maihin, joissa ei käytännössä valvota mahdollista saastuttamista.

OM toteaa, että ilmastopoliittinen suunnittelujärjestelmä ei sinänsä edellytä lailla säätämistä.

SYS katsoo, että erityisesti ilmastopoliittikan suunnittelun jatkuvuus ja ilmastopoliittikkaan liittyvät monisäikeisesti ja vaikeasti säänneltävät asiat puoltavat suunnittelujärjestelmän aseman turvaavan lain säätämistä. **SYS** toivoo esitykseen tarkennuksia muun muassa suunnitelmien tarkoitettuista oikeusvaikutuksista.

Pitkän aikavälin kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoite (6.2 §)

(+) Pitkän aikavälin päästövähennystavoitteen kirjaamista lakiin on pidetty monissa lausunnoissa lain kannalta tärkeänä asiana. Tätä on perusteltu sillä, että näin yhteiskunnan eri tahoja voitaisiin todella sitouttaa tavoitteen noudattamiseen ja saavuttaa päästövähennyksiä, minkä lisäksi tavoitteen kirjaamisella lakiin helpotettaisiin teollisuuden ja talouselämän varautumista tuleviin muutoksiin (**LVM, VTT, Ilmastopaneeli, ylioppilaskunnat, Luonto-Liitto, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, Allianssi, Ilmastovanhemmat, BirdLife Suomi, Maan Ystävät, SLL, Kepa, Bioenergia, Akava, STTK, Kirkon Ulkomaanavun Changemaker-verkosto, WWF, JLY, HSY**).

Tarkempia kommentteja:

Osa lausunnonantajista on myös pitänyt esitettyä 80 prosentin päästövähennystavoitetta nykyisen ilmastonmuutosta koskevan tieteellisen tiedon perusteella liian vähäisenä ja ehdottanut kunnianhimoisemman, esimerkiksi 95 prosentin tavoitteen kirjaamista lakiin. Kunnianhimoisempaa tavoitteen tarvetta perustellaan myös Suomen kilpailu-kyvyn varmistamisella ja uuden cleantech-toiminnan vauhdittamisella (**HYKY, Sitra, ylioppilaskunnat, Luonto-Liitto, Allianssi, Ilmastovanhemmat, Maan Ystävät, SLL, Kepa, Kirkon Ulkomaanavun Changemaker-verkosto, WWF**). Allianssi kiinnittää huomiota myös erityisesti nuorten työllistymiseen.

Ilmastopaneeli kiinnittää huomiota 80 prosentin pitkän aikavälin tavoitteeseen liittyvään niin sanottuun ”joustosäännökseen” ja toteaa, että kokonaistavoitteen tiukentaminen näiden kansainvälisten sitoumusten vuoksi on nykyisen tieteellisen tiedon valossa perusteltua. Sanamuoto ”edellä mainitusta poikkeava” ei saisi kuitenkaan johtaa siihen, että lakiluonnoksen kansallisesta kokonaistavoitteesta tingitään automaattisesti, jos kansainvälisissä neuvotteluissa päädytään poliittisena kompromissina ja vastoin tieteellistä tietoa alempaan vähennystavoitteeseen. Kansallisen ilmastopoliittikan tulisi olla esimerkiksi clean tech-investointien näkökulmasta mahdollisimman johdonmu-kaista ja pysyvää.

Myös **BirdLife Suomi** ottaa esiin päästövähennystavoitteen kytkemisen 6 §:ssä Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen tai EU:n lainsäädännöstä johtuvaan tavoitteeseen, jota olisi noudatettava lain tavoitemääräyksistä poiketen. Yhdistys toteaa, että näin ollen jos kansainvälisistä vähennystavoitteet vesittyvät, vesittyy myös Suomen kansallinen vähennystavoite.

Luonto-Liitto, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, Ilmastovanhemmat, Maan Ystävät ja SLL pitävät tärkeänä, että lain pitkän aikavälin tavoitteen riittävyttä seurataan ja sitä voidaan tarkistaa 12 §:n mukaisesti uuden ilmastotieteellisen tiedon pohjalta.

Bioenergia pitää esitettyä päästövähennystavoitetta saavutettavissa olevana, kun välitavoitteet 2030 ja 2040 asetetaan samaan linjaan ja tavoitteita ryhdytään konkreettisesti edistämään rivakasti. Tavoitteeseen tulisi pyrkiä kustannustehokkaasti. **Akavan** mukaan on luontevaa, että ilmastolakiin kirjataan olemassa oleva pitkän aikavälin ilmastotavoite. Pitkän aikavälin tavoite ei ole ristiriidassa lyhyen aikavälin ilmastotavoitteiden kanssa. **Kirkon Ulkomaanavun Changemaker-verkosto** katsoo, että pitkän aikavälin päästövähennystavoitteen vahvistaminen laissa antaa myös kansainväliselle yhteisölle selvän viestin, että Suomi ottaa ilmastokysymyksen tosissaan ja voi näin lisätä luottamusta myös kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa.

OM toteaa, että heikosti velvoittavien säännösten sisällyttämiseen lainsäädäntöön tulisi suhtautua pidättyväisesti, vaikka niiden käyttö on mm. ympäristölainsäädännössä yleistynyt. OM kuitenkin katsoo, että ilmastolain kaltaisessa sääntelyssä, joka on tarkoitettu tavoitteelliseksi eikä velvoittavaksi, ehdotettua säännöstä voidaan pitää hyväksyttävänä.

LVM katsoo, että päästövähennystavoite olisi keskeinen osa ilmastolain pitkän aikavälin tavoitteistoa. Sitä, kuinka ilmastolain tavoitteeseen todellisuudessa päästäisiin ja millaista lainsäädäntöä siihen tarvittaisiin, LVM pitää erikseen ratkaistavana kysymyksenä.

(-) Osa lausunnonantajista taas katsoo, että erityisen prosenttimääräisen (80 %) päästövähennystavoitteen asettaminen lakipykälään ei ole tarkoituksenmukaista (TEM, MMM, Motiva, MT, ÖKLI, KT, EK, TT, ET, Suomen Yrittäjät, MTK, SAK, Kiinteistöliitto, Omakotiliitto). Kuntaliitto suhtautuu täsmällisen lukuarvoisen tavoitteen kirjaamiseen varauksella.

Tarkempia kommentteja:

TEM, MT ja SAK katsovat, että kunnianhimoisen prosenttimääräisen sitovan päästövähennystavoitteen asettaminen ilmastolakiin on myös muissa eurooppalaisissa valtioissa epätyypillistä.

Motivan mukaan tavoitteen kirjaaminen kansalliseen lakiin ei ole tarkoituksenmukaista erityisesti, kun lain soveltamisala lähtökohtaisesti koskee ainoastaan päästökauppasektorin ulkopuolisia päästöjä. Se toteaa myös, että koska päästökaupan ulkopuolisten sektoreiden osuutta em. tavoitteesta ei kuitenkaan ole määritelty, myös sen toteutumisen seuranta jää epäselväksi.

Ilmastofoorumin mukaan päästövähennystavoitetta, sen paremmin sitovaa kuin vain symbolistakaan, ei tule kirjata lakiin ilman perusteellisia selvityksiä tavoitteen mahdollisen toteutumisen hyödyistä ja haitoista.

MT ja KT toteavat, että ilmastolakiin ei voi asettaa Suomelle päästövähennystavoitetta, koska Suomi sitoutuu päästövähennystavoitteisiin osana Euroopan unionia. **Suomen Yrittäjät, Kuntaliitto ja MTK** katsovat lisäksi, että muutokset kansainvälisessä tai EU:n ilmastopolitiikassa tulee pystyä ottamaan joustavasti huomioon ilmastopolitiikan suunnittelussa ja katsoo, että päästövähennystavoitteen sisällyttäminen lakiin vähentää tätä joustavuutta.

EK, TT ja ÖKLI pitävät ongelmallisena sitä, että ilmastolakihanke rajattiin koskemaan ei-päästökauppasektoria, mutta siitä huolimatta lakiluonnokseen on kirjattu päästöjen vähentämisen kokonaistavoite vuodelle 2050, joka koskee myös päästökauppasektoria. Kansallisen kasvihuonekaasujen vähentämistavoitteen esittämisen laissa katsotaan sopivan huonosti yhteen EU:n ilmastosääntelyprosessin kanssa, jossa EU:n yhteisesti sovittu ilmastotavoite jaetaan

jäsenmaille ja eri sektoreille. **ET** katsoo, että ennakoitavuutta ilmastopoliikkaan luo sinänsä tieto Suomen osallistumisesta EU:n 2050-tavoitteen toteuttamiseen, mutta päästövähennystasoa ei tulisi kirjata puitelakiin, vaan sen alle pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan. ET pitää kuitenkin hyvänä, että tavoiteasetanta sisältää mahdollisuuden poiketa 80 prosentin tasosta, mikäli kansainvälisesti tai EU:ssa muusta sovitaan.

SAK toteaa, että jo nykykäytäntö, jossa kansallisesti laaditaan pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiat sekä tulevaisuuselontekoja, takaa tarvittavan poliittisen sitoutumisen kasvihuonekaasuvähennystoimiin. Lisäksi lakiesitys lisää sitouttamista eduskunnalle toimitettavien ilmastovuosikertomusten muodossa. Strategisen menettelyn etuna suhteessa lakiin on sen joustavuus ja se, että tarkastelussa ovat tasapuolisesti sekä ilmasto- että energiapolitiikka. SAK katsoo myös, että koska Suomi ei päätä yksin ilmastopoliittisia tavoitteitaan (vaan osana EU:n ja YK:n ilmastopimuksissa mukana olevia valtiokoalitioita), niin tämänkään vuoksi ei ole perusteltua asettaa potentiaalisesti muuttuvaa numeraalista lakitason päästövähennystavoitetta.

STM epäilee ylipäättään 80 prosentin vähennystavoitteen realistisuutta, koska Suomi on pitkien välimatkojen, pohjoisen sijaintinsa sekä energiaintensiivisen vientiteollisuuden vuoksi paljon energiaa kuluttava yhteiskunta.

MMM katsoo, että kun päästövähennystavoitteen lisäksi säädettäisiin myös automatiikasta, jonka perusteella tarvittaessa noudatettaisiin lakiin sisällytetyn tavoitesäännöksen sijasta tulevaan EU-lainsäädäntöön tai tuleviin kansainvälisiin sopimuksiin sisältyviä tavoitesäännöksestä poikkeavia vähennystavoitteita, ehdotettu sääntely olisi oikeudellisesti hyvin ongelmallista. MMM ei asian EU- ja kansainvälisoikeudellinen tausta huomioon ottaen puolla sitä, että ilmastolailla asetettaisiin pitkän aikavälin määrällinen päästövähennystavoite, koska kysymyksessä on poliittinen tavoite, josta säätäminen laissa on harhaanjohtavaa.

Muita kommentteja:

TY on katsonut, että kasvihuonekaasujen vähennystavoitteen lisäksi voitaisiin mainita myös se ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuuden tavoitetaso, jota kohti päästövähennystavoitteilla pyritään. TY myös toteaa, että vaikka tavoitteiden jakaminen päästökaappasektorin ja sen ulkopuolisen sektorin välillä on esityksessä mainituista syistä ongelmallista, saattaa niiden jakamatta jättäminen toisaalta houkuttaa vapaamatkustajuuteen.

Lausunnoissa myös ehdotettiin pitkän aikavälin tavoitetta täsmentävän, välitavoitteita sisältävän päästövähennyspolun kirjaamista lakiin (**HYKY, Sitra, Luonto-Liitto, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, Ilmastovanhemmat, Maan Ystävät, SLL, Kepa, Kirkon Ulkomaanavun Chan-gemaker-verkosto, WWF**). **Luonto-Liiton** mukaan esimerkiksi vuoden 2030 päästövähennystavoitteen tulisi olla 55 – 60 %. Myös **HSY** toteaa, että pitkän aikavälin tavoitteen lisäksi laissa tulisi asettaa myös lyhyemmän aikavälin välitavoitteet, esim. 10 vuoden välein, sillä ainostaan tätä kautta voidaan turvata riittävän nopea päästöjen taittuminen.

SYKE katsoo, että ehdotukseen sisältyvät perustelut, joiden mukaan niin sanottujen hiilibudjettien sisällyttämisestä lakiin on luovuttu, jäävät epäselviksi ja epäjohdonmukaisiksi ja niiden puuttuminen pitäisikin perustella ehdotettua avoimemmin. SYKE katsoo, että käytännössä hiilibudjettien tai vastaavien sitovien välitavoitteiden puuttuminen lisää riskiä, että tehokkaita ilmastotoimia siirretään seuraaville hallituskausille voimassa olevan oikeuden puitteissa. Sitovat hiilibudjetit toimisivat ilmastopoliittikan oikeudellisina pidäkkeinä ja edistäisivät pitkän aikavälin päästövähennystavoitteen saavuttamista tehokkaammin kuin nyt valittu sääntelymalli. Toisaalta niiden sisällyttämisen taloudelliset ja muut vaikutukset, kuten mahdolliset hiilivuotovaikutukset, tulisi arvioida kattavasti, mikäli vaihtoehto otettaisiin uudelleen tarkasteltavaksi. Myös **Maan Ystävät** viittaa lausunnossaan jo aiemmin kannattamaansa ehdotukseen lakiin kirjatta-vista hiilibudjeteista.

VM katsoo, että tavoiteltu poliittinen sitoutuminen asetettuun vähennystavoitteeseen ei lakikirjauksen pohjalta välttämättä vahvistuisi. Mikäli lakiin kuitenkin kirjataan koko taloutta koskeva tavoite, tulee tämän kirjauksen olla riittävän väljä.

Lain soveltamisala

Jako päästökauppasektoriin ja päästökaupan ulkopuoliseen sektoriin sekä ns. LULUCF-sektorin sisältyminen lain soveltamisalaan

Osassa lausuntoja pidettiin hyvänä asiana, että lain mukaiset ilmastopolitiikan suunnitelmien toimenpiteet rajautuvat vain päästökaupan ulkopuoliseen sektoriin. Osa lausujista taas katsoi, että lain soveltamisalaa tulisi laajentaa myös päästökauppasektoriin kuuluviin päästöihin.

Tarkempia kommentteja:

TY katsoo, että erottelu päästökauppasektoriin ja päästökaupan ulkopuoliseen sektoriin on monella tapaa käytännöllinen ja tarkoituksenmukainen ehdotettavan ilmastolain kannalta, mutta ilmastomuutoksen torjunnan ja siihen sopeutumisenkin kannalta se ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton. **Motiva** katsoo, että vaikka pitkän aikavälin perusteluissa esitetyt näkökohdat osittain tukevat päästökauppasektorin ja päästökaupan ulkopuolisten sektorien käsittelyä yhdessä, tekee se lain tavoitteista ja siihen liittyvien suunnitelmien sisällöstä sekä seurannasta ja raportoinnista sekavaa. **Sitra** katsoo, että mahdollisuuksia päästökauppasektorin mukaan ottamiseksi lain piiriin tulee selvittää. **SAK** puolestaan pitää hyvänä sitä, että ilmastolaki koskisi välittömästi vain päästökauppasektorin ulkopuolisia toimia.

Metsähallitus huomauttaa, että lain rajapinnat päästökaupan piiriin kuuluviin sektoreihin, kuten energiasektoriin jäävät vielä epäselviksi. **Luonto-Liitto** esittää, että ilmastolain soveltamisalaan lisätään myös päästökauppa, lentoliikenteen päästöt ja Kioton mekanismit.

Allianssin mukaan ilmastolain vaikuttavuuden takaamiseksi päästökauppasektorin päästöt tulee sisällyttää vuosittaisiin ilmastopolitiikan suunnitelmiin. Myös **Maan Ystävät** katsoo, että koska lain säätämällä tavoitellaan kokonaisvaltaisuutta ja ilmasto-politiikan virtaviivaistamista kautta koko hallinnon, tulisi ilmastolain soveltamisala säätää laajaksi siten, että sen piirissä olisivat kaikki päästöjä tuottavat hallinnonalat ja myös Euroopan Unionin päästökaupan alaisuuteen kuuluvat päästöt. Myös **SLL** katsoo, että lain soveltamisalaa olisi syytä harkita laajennettavaksi (2 §), jotta se kattaisi kaikki Suomessa aiheutuvat päästöt, jotta kaikki ilmastotoimien koordinoimisen ja seurannan hyödyt saavutettaisiin.

MT katsoo, että LULUCF-sektorin ei tule kuulua ilmastolain piiriin ja esimerkiksi kansainvälisesti sovittavat metsänielukykyt on pidettävä ilmastolain ulkopuolella. Myös **MMM:n ja MTK:n** mukaan nielu/LULUCF-sektori tulee rajata mahdollisen ilmastolain soveltamisalan ulkopuolelle.

Bioenergia ehdottaa ilmastolakiin harkittavaksi lisäystä päästökaupan ulkopuolisen uusiutuvan energian edistämisen jatkuvuutta varmistavasta ohjauskehiksestä. Tämä voisi tarkoittaa koko Suomen kaukolämpöverkon ulkopuolisten alueille hallinnollisesti asetettavaa vuosittaista päästövähennystavoitetta, jota edistetään investointituella sekä vuosittain kasvavalla uusiutuvan liikenteen sekoite- ja käyttövelvoitteilla. Edistämistä hoitaisivat Energiavirasto sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA omilla sektoreillaan.

ET katsoo, että hallitusohjelman kirjaus, jossa rajataan päästökauppasektori ilmastolain piiristä, on luonnoksessa hämärtynyt, kun päästökehitysarviot ulottuisivat myös päästökauppaan. Suomi ei voi omilla toimillaan vaikuttaa EU:n päästökauppasektorin kokonaispäästöihin.

MTK katsoo, että tavoitteen (eli päästöjen vähentämisen) rajausta hallituksen esityksen mukaisesti ja suunnittelujärjestelmän ja toimenpiteiden kohdentaminen vain päästökaupan ulkopuolisiin toimialoihin olisi paitsi tehotonta, voisi myös aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia suhteessa muihin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin (esim. ruuantuotantoon, huoltovarmuuteen, markkinoiden häiriöttömään toimintaan, biotalouteen perustuvaan talouden kehittymiseen). Lisäksi on otettava huomioon, että rajausta päästökauppasektorin ja päästökauppaan kuulumattomien sektoreiden välillä muuttuu koko ajan. Myös **MOLLS** toteaa, että päästökauppasektorin jääminen ilmastolain soveltamisen ulkopuolelle tekee laista toimimattoman sen päätarkoituksessa, ilmastonmuutoksen hillinnässä. Se katsoo, että ilmastolailla ei ole mitään mahdollisuuksia saavuttaa asetettua luonnokseen kirjattua päästövähennystavoitetta. Lisäksi lailla ollaan **MOLLS:n** mukaan heikentämässä Suomen asemia neuvotella kansainvälisesti merkittäviä ilmastotavoitteita, jos omat tavoitteet on jo asetettu epärealistisen korkeiksi.

MMM näkee lakiluonnoksessa horjuvuutta sen suhteen, keskityttäisiinkö sen mukaisessa ilmastopoliittisessa suunnittelussa ilmastonmuutoksen hillitsemiseen laaja-alaisesti vai ensisijassa päästöjen vähentämiseen ei-päästökauppasektoreilla. **MMM** katsoo, että päästökaupan ulkopuolisen sektorin määritelmä on epäselvä. **MMM** näkee epäselvänä myös sen, kuuluisiko maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous -sektori eli ns. nielusektori lain soveltamisalaan ja erityisesti ilmastopoliittiseen suunnitelmaan.

TY, Metla, SYKE ja Allianssi pitävät jossain määrin ongelmallisena, että keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta on rajattu (päästökehitysarvioita lukuun ottamatta) päästökauppasektoriin kuuluvat päästöt.

Lain kohdistuminen valtionhallintoon

Lain kohdistumista vain valtionhallintoon pidettiin yleisesti hyvänä asiana.

Sitra katsoo, että valtionhallinnon oman ilmastotoiminnan tehostamisen lisäksi myös muiden toimijoiden, kuten esimerkiksi kuntien ja elinkeinoelämän, toiminnalle on asetettava vaatimuksia.

Akava pitää hyvänä lähtökohtana, että ilmastolakiluonnos koskettaa ainoastaan valtionhallintoa eikä se aseta uusia velvoitteita päästöjen vähentämiseksi yrityksille tai muille toimijoille. Myös **SAK** katsoo, että lain on hyvä koskea pelkästään viranomaisia eikä asettaa uusia velvoitteita päästöjen vähentämiseksi yrityksille tai muille toimijoille.

MOLLS toteaa, että valtion viranomaiset erityisesti ELY-keskuksissa tekevät jo nyt sitä toimintaa, jota ilmastolailla ohjattaisiin. **MOLLS** pitää vääränä väitettä siitä, että ilmastolaki koskisi puitelakina vain valtion viranomaisia. Se katsoo, että esimerkiksi maankäytön suunnittelussa kaikki kaavoitusviranomaiset joutuisivat viranomaisvaikutuksen myötä ottamaan ilmastolain jatkuvasti huomioon ja suorita oikeusvaikutuksia syntyisi esimerkiksi jokaiselle, joka haluaa maataan kaavoitettavan.

Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä (yleiskommentteja ilmastopolitiikan suunnitelmista)

UUDELY ja MMM kiinnittivät lausunnoissaan huomiota siihen, että keskustelua ilmastopolitiikan suunnitelmista helpottaisi se, että suunnitelmien nimet eroaisivat selkeämmin toisistaan ja kuvaisivat paremmin suunnitelmien sisältöä (esimerkiksi pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma ja

ilmastopolitiikan toimenpideohjelma). MMM toteaa myös, että ottaen huomioon, että kyse olisi lakisääteisestä suunnitteluelvoitteesta, on ristiriitaista käyttää käsitettä ”politiikka”.

Trafi katsoo, että kansainvälisten siviili-ilmailuun liittyvien sopimusten vaikutusta lentoliikenteen päästökauppaan voi olla hankala arvioida vähintään kerran kymmenessä vuodessa tehtävissä pitkän aikavälin suunnitelmissa.

VTT katsoo, että pitkän aikavälin ilmastopolitiikan ja -sopeutumisen suunnitelmat tulisi selkeämmin kytkeä osaksi keskipitkän aikavälin suunnitelmaa, jonka vuoksi niitä tulisi tarkastella yhtenäisempänä kokonaisuutena.

BirdLife Suomi pitää ilmastopolitiikan suunnitelman hyväksymistä vaalikausittain tärkeänä, jotta ilmastonmuutosasia saadaan pidettyä yhteiskunnan keskiössä ja poliitikkojen toimet ovat selkeästi kansalaisten arvioitavissa.

JLY katsoo, että eduskunnalle annettavalla selonteolla ja vuosikertomuksella sekä niiden käsittelyllä voitaisiin vakauttaa ilmastopolitiikan toteuttamista.

VNK näkee kokonaisuutena ehdotuksen mukaisen suunnittelu- ja raportointijärjestelmiltään järeänä, vaikka asia on toki painava ja tulevaisuuden kannalta keskeinen. VNK:n mukaan lakisääteinen selonteko on melko raskas väline, vaikka tarkoitus tiedon kokoamisesta ja raportoinnista eduskunnalle onkin arvokasta. VNK viittaa viime vaalikauden lopulla laadittuun ns. KOKKA-raporttiin, jossa otettiin kantaa siihen, että selontekojen ja periaatepäätösten määrää olisi hyvä arvioida ja vähentää. VNK pitää dialogia eduskunnan suuntaan tärkeänä, mutta ehdottaa käytettäväksi jotakin kevyempää keinoa.

STM:n mukaan sopeutumis suunnittelun keskeiseksi lähtökohdaksi tulee asettaa erityisesti teknistaloudellisen kehityksen ja institutionaalisen terveydensuojelun mahdollistama ilmastosta riippuvaisen haavoittuvuuden voimakas väheneminen teollisuusmaissa. STM pitää suunnittelujärjestelmää raportointivelvoitteineen byrokraattisena ja hallinnon resursseja kuluttavana.

MMM toteaa, että ilmastonmuutokseen sopeutumista ohjataan ja on vastedeskin järkevää ohjata läpäisevästi useilla eri sektorilaeilla. Lisäksi sopeutumisen suunnittelu ja toteutus ovat vielä menettämällisen kehityksen kohteena. Näin ollen ministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena, että lainsäädännöllä säädeltäisiin yksityiskohtaisesti sopeutumisen suunnittelun sisältöä. Ministeriö myös katsoo, ettei laissa tulisi asettaa yksityiskohtaisia vaatimuksia ilmastopoliittisten toimenpideohjelmien sisällölle, kun otetaan huomioon olosuhteiden ja toimintaympäristö jatkuva muuttuminen. MMM toteaa, että esityksessä ei ole selvitetty eikä kuvattu riittävästi erillisten suunnittelujärjestelmien toiminnallisuutta, hallinnollisia vaikutuksia, kustannuksia tai muita vaikutuksia. Ministeriö katsoo, että lakiesitys sisältää useita uusia raportointivelvoitteita eri ministeriöille, joiden tuomaa lisäarvoa tai hallinnollisista taakkaa ja kustannuksia ei ole esityksessä arvioitu riittävästi.

Kuntaliitto pitää välttämättömänä kunta-alan osallistumismahdollisuutta muun muassa 9 §:n mukaisten ilmastopolitiikan suunnitelmien laadintaan. Suunnitelmien toteutettavuuden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden arviointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Kuntaliitto esittää tätä tarkoitusta varten lakiesityksen kohteena olevia yhteiskunnan toimijoita ja niistä erityisesti käytännön päästövähennys- ja sopeutumistoimista vastaavien tahojen edustajista koostuvan toteuttajapaneelin perustamista.

Ilmastovuosikertomus

Tilastokeskus kiinnittää huomiota siihen, että eduskunnalle annettavan ilmastovuosikertomuksen aikataulu tulisi suunnitella siten, että se hyödyntäisi nykyisen päästökehitystä käsittelevän raportoinnin julkistamisen aikatauluja tehokkaasti. Myös sisällön osalta ilmastovuosikertomuksen tulisi rakentua jo tuotettuun sisältöön (suomenkieliseen päästökehitystä kuvaavaan raporttiin), jotta vältyttäisiin päällekkäiseltä työltä. Tilastokeskus huomauttaa, että tilastolain (280/2004) ja Euroopan tilastojärjestelmän käytännesääntöjen (Code of Practice) mukaan tilastoviranomaisen tulee julkistaa tilastotiedot kaikille tiedon käyttäjille samanaikaisesti. Ilmastovuosikertomuksen päästökehitystietojen tulisi siksi perustua julkistettuihin tietoihin. Tilastokeskus julkistaa kansalliset päästötiedot kolme kertaa vuodessa, pikaennakkotiedot ja suomenkielisen päästöraportin toukokuussa, ennakkotiedot joulukuussa ja lopulliset tiedot huhtikuussa. Toukokuun julkistuksen osana Tilastokeskus julkaisee myös suomenkielisen raportin, joka kuvaa päästökehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Myös **Motiva** katsoo, että ilmastovuosikertomuksen tulisi perustua niin sisällöltään kuin aikataulultaan ainoastaan jo olemassa oleviin kasvihuonekaasuinventaarion tai muun raportoinnin tuottamiin vuosittaisiin tietoihin päästökehityksestä. Sen sijaan lakiehdotuksessa ilmastovuosikertomukseen ajateltu vuosittainen arvio tulevien päästövähennystavoitteiden saavuttamisesta ja mahdollisten tarvittavien lisätoimien raportointi ja arviointi olisivat oleellisesti valtionhallinnon ja asiantuntijatahojen työmäärää. Motiva katsoo, että lyhyessä ajassa ei tapahdu niin paljon muutoksia, että vuotuisen päivitetty arvio tulevasta kehityksestä olisi perusteltua. Tällainen raportointi pitäisi perustua EU:lle kahden vuoden välein tehtävään politiikkatoimiraportointiin ja sen tulisi aikataulullisesti tapahtua synkronoidusti ko. EU-raportoinnin valmistumisen jälkeen.

Ilmastopaneeli toteaa – ottaen huomioon, että ilmastolain tarkoituksena on lisätä ilmastopolitiikan seurantaan myös sopeutumisen osalta – että sopeutumiseen liittyvä arvio tulisi pääsääntöisesti ottaa mukaan ilmastovuosikertomukseen joka toinen vuosi tarkistettuna niin, että siihen sisältyisi myös selostus suunniteltujen sopeutumistoimien toteutumisesta hallinnonalakohtaisesti ”tarpeellisessa määrin” eikä vain lakiluonnoksen tarkoittamalla tavalla ”tarvittaessa”.

Allianssi ja Kirkon Ulkomaanavun Changemaker-verkosto pitävät positiivisena, että päästöjen kehityksen sekä ilmastotoimien vaikuttavuuden ja toteutumisen seuraaminen ilmastovuosikertomuksen muodossa on kirjattu lakiehdotukseen. **Maan Ystävät** korostaa, että yleisön osallistumis- ja seurantamahdollisuuksien takaamiseksi vuosikertomusten on oltava julkisia.

VM pitää tärkeänä, että eduskuntaa, talouden toimijoita sekä yhteiskunnan eri osapuolia informoidaan ilmastopolitiikasta selkeästi ja kokonaisvaltaisesti. VM:n mukaan informoimisen vahvistamiseksi tulisi huomiota kiinnittää ensisijaisesti hallituksen vuosikertomuksen sisällön kehittämiseen eikä laatia uusia erilliskertomuksia, kuten ilmastolakiluonnoksessa ehdotetaan. **ET** katsoo, että uutena elementtinä ilmastovuosikertomus tuo lisätöitä, jotka sitovat hallinnon re-sursseja tarpeettomasti.

Ilmastolain mukaisten suunnitelmien suhde nykyisiin ilmastopolitiikan suunnitteluasiakirjoihin

Useissa lausunnoissa korostettiin nykyisen ilmasto- ja energiapolitiikan strategiakäytännön merkitystä myös tulevaisuudessa muun muassa sen joustavuuden vuoksi (**TEM, VM, MMM, Motiva, EK, MT, KT, ÖKLI, ET, MTK, Omakotiliitto**). Ilmastolaissa ehdotetut uudet menettelyt tulisi integroida huolellisesti nykyisiin menettelyihin, jotta hallinnon harmonisoinnista saavutetut hyödyt olisivat suuremmat kuin uusien menettelyjen tuottamat hallinnolliset kustannukset (**VATT**). **VM, TEM, MMM, TT ja YTP** katsovat, että ilmastopolitiikan suunnittelun ja seurannan vahvistamiseksi nykyisiä käytäntöjä voi olla perusteltua kehittää.

Ilmastopaneeli katsoo, että lain suunnittelujärjestelmä on yhteen sovitettavissa nykyisten ilmastomuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeuttamista koskevien strategioiden kanssa ja osin niitä korvaavasti ilman, että merkittävää päällekkäisyyttä aiheutuu hallinnollisesti muiden politiikansektoreiden suunnitelmien kanssa.

Tarkempia kommentteja:

TEM:n mukaan aiemmin laadituilla energia- ja ilmastostrategioilla on tähän saakka pystytty vastaamaan Suomelle asetettuihin ilmastopoliittisiin velvoitteisiin ottamalla samalla huomioon energiapolitiikan muut tavoitteet. Se katsoo, että nykyisellä integroidulla keskeisesti energia- ja ilmastostrategioihin pohjautuvalla suunnittelujärjestelmällä on paljon etuja, jotka liittyvät energia- ja ilmastopoliittikan kokonaisuuden tarkasteluun ja nykyisen järjestelmän joustavuuteen, joka osittain kadotettaisiin ilmastolain käytäntöjen myötä.

Motiva katsoo, että koska energiantuotannosta ja sen käytöstä aiheutuu merkittävin osa kasvihuonekaasupäästöistä, tarvitaan tämän lain sisältämien suunnitelmien lisäksi edelleen nykyistä energia- ja ilmastostrategiaa vastaava asiakirjaa, joka käsittelee päästökauppa-sektoria ja sen ulkopuolelle jääviä sektoreita kokonaisuutena.

LVM ja Trafi esittävät säädöspohjan luomista nykyiselle ilmasto- ja energiapolitiikan suunnittelujärjestelmälle. LVM:n mukaan nykyisen käytännön vieminen lainsäädäntöön toisi monia hyötyjä: se muun muassa irrottaisi suunnittelukäytännön riippuvuuden poliittisista voimasuhteista ja toisi valmisteluun entistä enemmän pitkäjänteisyyttä. Toissijaisesti LVM katsoo, että energia- ja ilmastopoliittikan yhteensovittaminen on turvattava muilla keinoin.

MT ja TT pitävät ilmastolakia päällekkäisenä ohjauskeinona kansallisen energia- ja ilmastostrategian sekä valmistelussa olevan kansallisen energia- ja ilmastotiekartta 2050:n kanssa. MT pitää kansallista energia- ja ilmastostrategiaa päivityksineen joustavana ja hyvin toimivana välineenä, jota ei pidä heikentää päällekkäisellä ohjauksella. Myös **KT:n** mukaan ilmastolaki johtaisi väistämättä päällekkäiseen ohjaukseen ja osioptimointiin sekä järjestelmän jäykistymiseen. Tarvittavat toimenpiteet tulee sisällyttää kansallisiin strategioihin, jotka ovat joustavia ja toimivia ohjauskeinoja.

ÖKLI katsoo, että Suomessa on jo nykyisin toimeenpantu ilmastopoliittikka, jolla toteutetaan EU:n asettamat vuoden 2020 tavoitteet. Tästä lähtökohdasta ÖKLI pitää vaikeana perustella ilmastolain tarvetta ja se näyttäytyykin nykyisessä lainsäädäntökehikossa päällekkäisenä, hallinnollista taakkaa lisäävänä elementtinä. Keskusliiton näkemys on, että oikeita instrumentteja pitkäjänteisen ilmastopoliittikan suunnittelu- ja ohjausvälineeksi olisivat erilaiset ohjelmat ja strategiat, joita Suomessa onkin laadittu aktiivisesti tähänkin saakka.

EK toteaa, että tähänastiset kansalliset strategiat ovat hyvin nivoutuneet EU:n energia- ja ilmastopoliittikan muutoksiin ja päätöksiin. EK pitää valitettavana, jos tämä hyväksi havaittu menettely monimutkaistuu ja hankaloituu ilmastolakiluonnoksessa esitettyjen, strategioille päällekkäisten ilmastoselontekojen laatimisen vuoksi. **ET** toteaa, että ilmastolain mukaisen suunnittelujärjestelmän tulisi edistää nykyisen suunnittelun ja raportoinnin hyödyntämistä, ei luoda päällekkäisyyttä. Nykyisen järjestelmän vahvuus on, että suunnittelua on tehty tarpeen mukaan, ei jäykän kehikon sanelemana.

RAKLI ehdottaa harkittavaksi, että ilmastolain säätämisestä riippumatta sen tavoitteiden keskeisenä tukena käytetään ilmasto-, energia- ja muita strategioita, valtioneuvoston periaatepäätöksiä ja edellä mainittujen toimeenpanoon tähtäviä toimenpideohjelmia. Jos laki kuitenkin päätetään säätää, tulee se RAKLI:n mukaana laatia siten, että byrokratian lisääntyminen vältetään ja, että edistetään resurssien tehokasta käyttöä. **SLC** katsoo, että nykyisten strategioiden ja hallitusohjelman avulla on voitu tehdä kattavia ja pitkäjänteisiä suunnitelmia ja huomauttaa, ettei muissakaan pohjoismaissa ole

erillistä ilmastolakia. SLC pitää tärkeänä pitää huolta siitä, ettei kansallinen ilmastolaki johda muihin EU-maihin nähden kilpailun vääristymiseen.

Omakotiliitto katsoo, että nykyisiä ilmastopolitiikkaan liittyviä suunnittelu- ja seu-rantajärjestelmiä voidaan hyödyntää ilman nyt säädettävää lakiakin, jos vain tahtoa ja oikeanlaista asennetta yhteiskunnasta löytyy. Se katsoo, että ilmastonmuutoksen sopeutumiseen on perusteltua lisätä lainsäädäntöä, kun puolestaan ilmastonmuutoksen hillitsemisessä tehokkaampaa on lainsäädännön ja normiston lisäämisen sijaan keskittyä informaatio-ohjaukseen ja kannustaviin toimenpiteisiin.

UM:n kannalta erityisesti mahdollisen ilmastolain ja energia- ja ilmastostrategioiden yhteensovittaminen olisi tärkeä, johtuen ministeriön nykyisistä Kioton mekanismien hallinnointiin liittyvistä tehtävistä.

Ilmastopolitiikan ja muiden politiikkasektoreiden yhteensovittaminen

Ilmastopolitiikan suhde energiapolitiikkaan

Monissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että myös jatkossa ilmasto- ja energiapolitiikan yhteensovittaminen olisi turvattava, eikä niiden välistä yhteyttä saisi jatkossakaan kadottaa (**TEM, VM, MMM, Motiva, MTK**). Perusteeksi tälle on mainittu erityisesti se, että merkittävin osa kasvi-huonekaasupäästöistä aiheutuu nimenomaan energiantuotannosta ja sen käytöstä.

Tarkempia kommentteja:

TEM katsoo, että energiapolitiikka ja ilmastonmuutoksen torjuntaa käsittelevä ilmastopolitiikka kytkeytyvät tiiviisti yhdeksi kokonaisuudeksi, eikä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä voi tarkastella irrallaan muista politiikan lohkoista. TEM viittaa myös Euroopan komission 22.1.2014 antamaan tiedonantoon EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan puitteista vuoteen 2030 ja erityisesti sen yhteydessä suunniteltuun ns. hallinnointipuitteisiin. TEM katsoo, että erillinen ilmastolaki suunnitelmiseen toisi päällekkäisyyttä ja sekavuutta nykyiseen ja myös komission kaavailemaan energia- ja ilmastopolitiikan valmisteluun ja päätöksentekoon.

Lailla olisi myös ilmasto- ja energiapolitiikan suunnittelua integroiva funktio, sillä laki edistäisi eri hallinnonalojen ilmastorelevanttien suunnitelmien yhteensovittamista. (**SYKE**)

MT ja KT katsovat, että ilmastolaki nostaisi ilmastonäkökulman muiden energiapolitiikan näkökulmien edelle, eikä pidä sitä tarkoituksenmukaisena. Esimerkiksi Euroopan komissio on tulevan energiapaketin valmistelussa integroimassa ilmastopolitiikkaa vahvasti energiapolitiikkaan. Ilmastolain myötä Suomi eriytyisi voimakkaasti tästä kehityksestä. **EK ja TT** viittaavat myös EU:n vähähiilisyystiekarttaan vuoteen 2050.

Ilmastopolitiikan suhde muihin politiikkasektoreihin

Osassa lausuntoja korostettiin myös, että ilmastopolitiikan yhteyksiä myöskään muihin politiikkasektoreihin ei saisi unohtaa, vaan ilmastopolitiikassa tulisi pyrkiä kokonaisvaltaiseen, eri sektorit ylittävään lähestymistapaan.

Tarkempia kommentteja:

Ilmastopaneeli korostaa, että vaikka ilmastopolitiikka on tällä hetkellä vahvasti yhteydessä energiapolitiikkaan, sillä on samalla kasvavaa merkitystä esimerkiksi asunto-, teollisuus- ja liikennepolitiikan sekä maatalous- ja metsäpolitiikan kannalta. Ilmasto-politiikkaa ei tulisi laissa

kiinnittää kiinteästi vain energiasektoriin, sillä vaikka tällä hetkellä energiantuotanto ja liikenne yhdessä muodostavat n. 80 % kasvihuonekaasu-päästöistä, EU:n skenaarioissa niiden osuuden kasvihuonepäästöistä on arvioitu pienenevän merkittävästi vuoteen 2050 mennessä suhteessa muihin päästölähteisiin.

BirdLife Suomi toteaa, että ilmastolain tulisi ohjata selkeämmin yhteiskunnan eri sektoreita. Nykymuotoisessa lakiesityksessä on vaarana, että tavoiteltu sektoraalinen integrointi ei ulotu tarpeeksi lähelle eri yhteiskunnan toimintoja ja siten tehokkaasti edistä lain tavoitteita.

Viranomaisten tehtävät, työnjako ja resurssit

Lausunnoissa pidettiin laajalti hyvältä sitä, että lakiehdotus pyrkii selkiyttämään valtionhallinnon viranomaisrooleja ja ministeriöiden tehtäviä sekä tehostamaan eri viranomaisten ja hallinnonalojen välistä yhteistyötä ilmastokysymyksissä (mm. **JLY, SLC, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, SAK**). Tätä pidettiin tärkeänä, jotta saumaton yhteistyö eri hallinnonalojen välillä varmistetaan ja kansallisen ilmastopolitiikan tavoitteet saavutetaan (**Motiva, Trafi**).

Ilmastopaneeli katsoo lakiluonnoksen toiminnan kannalta olevan keskeistä, että valtioneuvosto on luonnoksessa esitetyn tavoin selkeästi vastuussa poliittisesta päätöksenteosta ja johtaa ilmastopoliittista suunnittelua ja siihen liittyvää seurantaa.

Työnjako

Tilastokeskus pitää myönteisenä vaikkakaan ei välttämättömänä, että sen asema kansallisen inventaariojärjestelmän vastuuyksikkönä kirjataan lakiin. Tilastokeskus ei pidä tarpeellisenä säätää muista kansallisen inventaariojärjestelmän tehtävistä tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Sopimus pohjainen järjestelmä on toiminut hyvin ja mahdollistaa asetusta joustavammin järjestelmän toimivuuden, etenkin silloin kun muutokset ovat tarpeen. Tilastokeskuksen arvion mukaan nykyinen inventaariojärjestelmä on toiminut hyvin, vastuut ja tehtävät ovat selkeitä, inventaariot ovat valmistuneet aikataulussa ja laatu on ollut hyvä. **PIRELY** ehdottaa harkittavaksi, sopia kasvuhiilikaasupäästöjen inventaariojärjestelmän vastuuyksiköksi paremmin Suomen ympäristökeskus, jossa on aiheeseen liittyvä hyvä substanssiasiantuntemus ja kiinnostusta kestävä kehityksen kysymyksiin.

Lentoliikenteen päästökauppaviranomaisena **Trafi** pitää tärkeänä, että myös päästö-kauppasektorin viranomaiset pidetään tiiviisti mukana pitkän aikavälin ilmastopoliittisia suunnitelmia laadittaessa.

Motiva pelkää suunnitelmien yhteensovittamisen jakamisen eri ministeriöiden kesken aiheuttavan haasteita suunnitelmien valmisteluprosesseissa ja ehdottaa työnjaon joustavampaa määrittely esimerkiksi asetustasolla.

UUDELY:n mielestä yhteistyöstä suunnitelmien valmistelussa tulisi määrätä tarkemmin.

Luonto-Liitto, Ilmastovanhemmat, Maan Ystävät, SLL, Kepa ja Akava esittävät, että ilmastolain toimivaltakysymyksiä selkiytettäisiin ja ilmastolain mukaisten suunnitelmien koordinoituvastuu tulisi kokonaisuudessaan valtioneuvoston kansliaan. Luonto-Liitto katsoo, että vaihtoehtoisesti pitkän aikavälin valmistelu ja ilmastomuutokseen sopeutuminen (pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma ja sopeutumissuunnitelma) tulisi siirtää ympäristöministeriöön ja keskipitkän aikavälin valmistelu (ilmastopolitiikan suunnitelma) työ- ja elinkeinoministeriöön. **ET** pitää hyvänä, että pitkän aikavälin suunnitelman, joka vastaa osittain aiemmin tehtyä energia- ja ilmastostrategiaa sekä nyt valmisteltavaa tiekarttaa vuoteen 2050, kokoamisesta vastaa jatkossakin TEM. **ET** pitää

hallinnonalojen yhteistyön lisäämistä ja tehostamista tavoiteltavana. **SAK:n** mukaan esitetty ministeriöiden välinen työnjako ilmastolain osalta vaikuttaa perustellulta.

UM:n näkemyksen mukaan mahdollisen ilmastolain ratkaisuilla ja näihin liittyvillä viranomaistehtävien mahdollisella täsmentämisellä saattaa olla vaikutuksia myös ns. mekanismilain alaisten viranomaistehtävien tarkoituksenmukaiseen jakoon. UM varaa mahdollisuuden esittää täsmennyksiä mikäli ilmastolain mahdollisen säätämisen yhteydessä tai sen jälkeen katsotaan tarkoituksenmukaiseksi tarkastella myös mekanismilain mukaisia viranomaistehtäviä.

TEM:n mukaan nykyinen työnjako energia- ja ilmastopolitiikassa on toimiva eikä siihen ole syytä tehdä oleellisia muutoksia. Myös **MMM** pitää nykyistä ilmastopolitiikan työnjakoa ja toimintatapaa eri ministeriöiden kesken ilmastoasioissa toimivana järjestelynä. Ministeriö pitää tärkeänä, että kukin ministeriö vastaa jatkossakin omia sektoreitaan koskevasta suunnittelusta määrittäen niitä koskevat päästövähennystavoitteet ja politiikkatoimet sekä huolehtii mainittujen tavoitteiden ja toimien toteutumisen seurannasta. Ministeriö ei näe tarvetta säätää ilmastolakia ministeriöiden toimialajaon muutettaiseksi tai täsmentämiseksi. **MMM** toteaa, että valtioneuvoston sisäistä työnjakoa varten on jo omat säädöksensä ja käytäntönsä. Se pitää esityksen suhdetta mainittuihin säädöksiin on ongelmallisena. **VM** toteaa, että mikäli ministeriöiden välistä työnjakoa halutaan muuttaa tai täsmentää, tulisi nämä muutokset tehdä valtioneuvoston ohjesäännössä.

Energiavirasto pitää käytännön toiminnan kannalta tärkeänä selkeätä työnjakoa viranomaisten kesken. Virasto pitää valtioneuvoston ohjesäännön mukaista vastuujakoa perusteltuna lähtökohtana.

Resurssit

Metla on korostanut, että niukkenevan budjettirahoituksen tilanteessa on huolehdittava siitä, että tutkimuslaitoksille osoitetaan riittävät lisäresurssit niiden tehtäväksi tulevan työn suorittamiseen.

Myös **Tilastokeskus** on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota resurssikysymykseen. Se katsoo, että kansalliseen inventaariojärjestelmään osallistuvien asiantuntijalaitosten työhön ja inventaariota tukevaan tutkimukseen tarvittavat resurssit tulee jatkossakin turvata ministeriöiden tulohajauksen ja/tai budjettirahoituksen kautta. Mikäli lakiehdotus toteutuessaan toisi inventaariojärjestelmälle uusia tehtäviä, tulisi myös näiden vaatimat resurssit kattaa vastaavasti.

Motiva pitää tärkeänä huolehtia ehdotuksen mukaisen lain toimeenpanon takia lisään-tyvän hallinnollisen työn resursoinnista niin valtionhallinnossa kuin asiantuntijatahoilla. Samalla tulee ottaa huomioon, ettei lisääntyvä hallinnollinen työ tulevina vuosina leikkaa rahoitusta ja resursseja kasvihuonekaasupäästöihin olennaisesti vaikuttavien energiansäästöön ja -tehokkuuteen liittyvien käytännön toimien toteutukselta.

ESAELY toteaa, että ilmastolain toimeenpanon liian vähäinen resursointi voi viedä terän hyvältä tarkoitukselta.

VM katsoo, että esityksen mukainen suunnitteluvuorokausi, joka koskisi kaikkia ministeriöitä ja valtion virastoja, kasvattaisi osaltaan julkisen hallinnon tehtäviä tarpeettomasti. Se katsoo, että ilmastopolitiikan suunnitelmien toimeenpanolla voi olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia kunnille mahdollisten lainsäädäntöön kirjattavien uusien tavoitteiden tai velvoitteiden myötä. Näitä ei ole vielä voitu esityksen mukaan arvioida. Suunnitelmien välilliset kuntiin kohdistuvat vaikutukset tulee selvittää ja arvioida erikseen ennen kuin niihin voidaan ottaa kantaa. **VM** katsoo, että mikäli lainvalmistelu kuitenkin etenee esityksen pohjalta, tulee viranomaisia koskevat lisäresurssitarpeet käsitellä normaalisti talousarviomenettelyssä. Uudet tehtävät tulee hoitaa kuitenkin valtiontalouden kehysten ja hyväksytyjen talousarvioiden puitteissa.

Ilmastopaneeli ja tieteellisen tiedon merkitys

Useissa lausunnoissa kannatettiin ehdotusta ilmastopaneelin asettamista ilmastolain nojalla (**VTT, ylioppilaskunnat, Luonto-Liitto, Allianssi, Ilmastovanhemmat, Maan Ystävät, SLL, Kepa, WWF**). Ilmastopaneelin asettamisesta säätämistä vastustavat **MMM ja VM**. Eräissä lausunnoissa katsottiin, että tieteellisen asiantuntijaelimen asettaminen ei sinänsä vaadi lailla säätämistä (mm. **MTK, MMM**).

Ylipäättään monissa lausunnoissa pidettiin hyvänä sitä, että lakiehdotuksessa korostetaan ajantasaisen tieteellisen tiedon merkitystä ilmastopolitiikan suunnittelussa (mm. **ylioppilaskunnat, HSY**).

Tarkempia kommentteja:

Trafi kannattaa ehdotusta ilmastopaneelistä, mutta esittää tämän lisäksi mietittäväksi, olisiko tarpeen perustaa myös laaja-alainen ilmastoneuvottelukunta/ilmastomuutosneuvottelukunta tukemaan valtionhallinnon työtä samaan tapaan kuin Itävallassa. Ilmastokomitean työn kautta taattaisiin laaja-alainen osallistaminen valtionhallinnon ilmastotyöhön, jolla on todettu olevan syvällisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Tekes on katsonut, että pelkästään tieteellinen tieto ei kuitenkaan riitä, vaan on katsottava koko toimintaympäristön kehittymistä. Tarvitaan aktiivista vuorovaikutusta tutkimuksen ja käytännön toiminnan välillä, jotta voidaan synnyttää toteuttamiskelpoisia ratkaisuja. Jos tällainen neuvoa antava elin asetetaan, siinä pitäisi olla vahvasti mukana myös elinkeinoelämän näkökulma. Suomeen ollaan parhaillaan perustamassa strategisen tutkimuksen neuvostoa osana tutkimuslaitosuudistusta. Suomen Akatemian yhteyteen perustettava neuvosto rahoittaa yhteiskunnallisesti merkittäviä tutkimusteemoja, jotka rakennetaan tutkimusohjelmiksi. Tekes katsoo, että ilmastohaasteisiin kytkettyvä ohjelmatoiminta voisi jatkossa tukea myös ilmastopolitiikan suunnittelua.

Ilmastopaneeli katsoo, että lakiluonnoksen muotoilu on hyvin linjassa nykyisen ilmastopaneelin tehtävien ja riippumattomuuden kanssa. Se katsoo, että ilman ilmastopaneelia ilmastolain suunnittelujärjestelmä menettäisi todennäköisesti uskottavuutta tieteelliseen tietoon pohjautuvana informaatio-ohjauksen välineenä ja näyttäytyisi helposti vain uutena keinona poliittisiin kompromisseihin, joilla pyhitetään ”business as usual”. Toisaalta pelkkä tieteellinen tieto ilmastomuutoksesta ja sen vaikutuksista yhteiskunnassa ei riitä muotoilemaan ilmastopolitiikkaa osana muuta yhteiskuntapolitiikkaa. Paneeli katsoo, että on myös asiantuntijaelimen riippumattomuuden kannalta keskeistä, että Ilmastolakiluonnoksen mukainen paneeli ei tee päätöksiä eikä kanna poliittista vastuuta suunnitelmien avulla toteutettavasta ilmastopolitiikasta.

Ylioppilaskuntien mukaan Suomen ilmastopaneelin roolin vahvistaminen varmistaa asiantuntevan ja objektiivisen tiedon hyödyntämisen poliittisten päätösten tukena. Ylioppilaskunnat katsovat, että ilmastomuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa monitieteinen ja monimuotoiset näkökulmat huomioiva taustatieto on välttämätöntä.

Luonto-Liitto esittää, että Suomen ilmastopaneelin voimavaroja lisätään nykyisestä, ja että resursseja suunnataan ensisijaisesti tiedotukseen. **Maan Ystävät** katsoo, että ilmastopaneelille on syytä varata oikeus tulla kuulluksi asiantuntijana eduskunnan mietintövaliokunnassa sen käsitellessä ilmastolain edellyttämiä selontekoja.

Usiessa lausunnoissa otettiin kantaa myös asiantuntijaelimen kokoonpanoon. **ET** katsoo, että ilmastopaneelin roolin vakiinnuttaminen neuvoa antavana elimenä edellyttää, että luonnoksessa mainittu edustus eri tieteenaloilta toteutuu tasapainoisesti. Kokoonpanon tulisi myös heijastaa paneelille osoitettavia tehtäviä; muodostaako se näkemyksiä luonnontieteestä, teknologiasta, ohjauskeinoista tai kustannustehokkuudesta ja miten vastaava osaaminen varmistetaan. **Suomen Yrittäjät** esittää, että ilmastolain mukaisen valtioneuvoston asettaman Suomen ilmastopaneelin tulee

koostaa, eritellä ja tuottaa tieteellistä tietoa ilmastopolitiikan suunnittelua varten myös toimenpiteiden kustannustehokkuudesta ja taloudellisista vaikutuksista. Tätä varten Suomen ilmastopaneelissa tulee jatkuvasti olla kansantaloustieteen (sisältää ympäristotaloustieteen) edustaja. **Kuntaliitto** esittää paneelin kokoonpanoon kunnallisan ja kuntatekniikan tutkimuksen osuutta. Lisäksi Kuntaliitto katsoo, että paneelin jäsenistä osa voisi olla määrääjain vaihtuvia, jolloin saavutettaisiin myös laajempi edustavuus. **SLC** pitää tärkeänä paneelin edustusta eri tieteenaloilta, kattaen myös ruoan alkutuotannon. **Ilmastofoorumi** esittää, että vähintään kahden kolmesta ilmastopaneeliin nimitettävästä asiantuntijasta tulee omata luonnontieteellinen tausta ilmastomuutosta koskevan tieteellisen tutkimuksen monimutkaisuuden vuoksi. Vaihtoehtoisesti Ilmastofoorumi ehdottaa jätettäväksi koko pykälä pois laista, sillä Suomi voi tukeutua jo olemassa olevien hallitusten- ja kansainvälisten ilmastopaneelien raportteihin.

JLY pitää valtioneuvoston asettamaa asiantuntijaelintä sinänsä positiivisena asiana, mutta toteaa, että sen puolueettomuus jäänee riippumaan kulloisestakin hallituspolitiikasta ja tutkimuspoliittisesta tilanteesta.

VNK pitää esityksen perusteella epäselvänä sitä, olisiko sen myötä tarkoitus asettaa uusi paneeli, joka katsoisi vain ilmastokysymyksiä ja jättäisi nykyisen paneelin toimintakenttään kuuluvat energiakysymykset pois. **VNK** katsoo, että jos paneeleita tulee paljon, on tärkeää turvata niiden toiminnalle rahoitus ja toivottavasti se on mietittyä. **OM** kiinnittää huomiota siihen, että ilmastopaneelia koskevasta säännöksestä ei ilmene, minkä hallinnonalan yhteydessä asiantuntijaelimen on tarkoitus toimia ja mistä sen edellyttämä rahoitus järjestetään. Esityksen vaikutuksissa ei ole myöskään esitetty arviota asiantuntijaelimen perustamisesta ja sen toiminnasta aiheutuvista kustannuksista.

VM toteaa, että ilmastopaneelin jatkaminen ja rahoituksen varmistaminen on kytkeyty esityksessä tarpeettomasti ilmastolakiin. Sen mukaan on liian varhaista tehdä ilmastopaneelista pysyvä elin ja myöntää sille pysyvät resurssit. **MMM** toteaa, että esityksen hallinnollisia ja kustannusvaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi. Se pitää kyseenalaisena, turvaisiko yksi tieteellinen asiantuntijaelin parhaan mahdollisen ja riippumattoman tiedon saatavuuden poliittista suunnittelua varten. Ilmastopaneelin työ on vasta aivan alkuvaiheessa (ensimmäinen kaksivuotiskausi on päättynyt), eikä paneelin vakinaistaminen lain avulla ole perusteltua. Ministeriö ehdottaa, että ilmastopaneelin toimintaa jatketaan nyky muodossa samalla kehittäen sitä paneelin arvioinnissa esille tulleiden ja muiden näkökantojen pohjalta.

Kuuleminen ja avoimuus

Monissa lausunnoissa korostettiin ilmastolaissa ehdotettujen avoimuutta ja kuulemismahdollisuuksia takaavien säännösten merkitystä ilmastopolitiikan läpinäkyvyyden ja hyväksyttävyyden kannalta (**Ilmastopaneeli, Luonto-Liitto, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, Allianssi, Maan Ystävät, Kepa, WWF, JLY, SLC**). Suunnitelmien valmisteluvaiheessa toteuttavan laaja-alaisen ja avoimen yhteistyön on katsottu muun muassa sitouttavan eri toimijat ja varmistavan, että kaikki mahdolliset toimenpiteet tunnustetaan (**Motiva**).

Tarkempia kommentteja:

Luonto-Liiton mielestä myös suunnitelmien pohjana olevien aineistojen ja laskelmien olisi oltava yleisön nähtävissä, minkä lisäksi liitto esittää, että ilmastolain tarkoittaman ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän taustalaskelmat ja lähtötiedot pidetään julkisina, avoimen datan periaatetta noudattaen. Myös **Allianssi, Maan Ystävät, SLL ja WWF** katsovat, että avoimuuden tulisi koskea myös suunnitelmien taustaselvityksiä ja -laskelmia. Maan Ystävät katsoo, että ilmastopolitiikan suunnittelun läpinäkyvyydessä on ollut tähän mennessä vakavia puutteita. **Kepa** toteaa, että

avoimuusperiaatteen mukaisesti olisi suotavaa linjata, että myös kaikki lain seurantaan liittyvät arviot ja analyysit olisivat julkisia.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura toivoo, että osallistamisen keinot ja menetelmät ovat monipuolisia ja ne suunnitellaan siten, että kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus osallistua. **Allianssi** pitää tärkeänä, että lailla vahvistetaan nuorten ja kansalaisjärjestöjen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ilmastopolitiikan suunnitteluun.

Akava katsoo, että mahdollisuus kommentoida suunnitelmia valmisteluvaiheessa lisää työmarkkinajärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia osallistua. Uusi avoimuus tuo lisää vaikutusmahdollisuuksia myös yrityksille.

Suunnitelmien toteutumisen seuranta sekä mahdolliset lisätoimet ja sanktiot

Useassa lausunnossa on pidetty tärkeänä sitä, että ilmastolaissa säädettäisiin riittävästä seuranta-toimenpiteistä (**TY, Motiva, VTT, UUDELY, SYKE, ylioppilaskunnat, Allianssi, Maan Ystävät**).

Tarkempia kommentteja:

Useissa lausunnoissa katsottiin, että lakiin tulisi kirjata esitysluonnosta tarkemmin niistä menettelytavoista ja jopa sanktioista, jotka otettaisiin käyttöön silloin, jos tarvittavia päästövähennyksiä ei saavutettaisi (**HYKY, Sitra**).

VATT toteaa lausunnossaan, että valtioneuvosto olisi lain mukaan oikeudellisesti velvoitettu tuottamaan informaatiota ilmastopolitiikasta ja sen vaikuttavuudesta, mutta sille ei seuraisi mitään sanktioita, jos asetettuihin päästövähennystavoitteisiin ei kuitenkaan päästä. **VATT** katsoo, että ilmastolailla voi näin ollen olla lähinnä symbolinen arvo, etenkin jollei suunnittelu- ja budjetointityötä sidota yhteen.

UUDELY toteaa, että ilmastopolitiikan vaikuttavuutta tulee pystyä kattavasti seuraamaan myös alueellisesti. Vaikuttavuuden seurannassa tärkeä keino on kasvihuonekaasupäästöjen seuranta, ja olisi tärkeää saada Tilastokeskukselta vuosittain myös alueelliset päästötiedot kaikilta päästöjä tuottavilta sektoreilta. Myös alueellisen hiilitaseen, jossa myös hiilinielut on otettu huomioon, määrittäminen olisi tärkeää. Myös **HSY** katsoo, että olisi tarpeellista lisätä alueellista seuranta (esim. maakuntatasolla ja kaupunkiseudulla), jotta toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan riittävästi arvioida ja toimia kohdentaa vielä tehokkaammin.

Allianssin, Maan Ystävien, SLL:n, WWF:n ja Kepan mielestä lisähuomiota tulee kiinnittää riittämättömien päästövähennysten seuraamuksiin. Lakiin tulee kirjata täsmälliset toimet, esimerkiksi ylimääräinen hallituksen selonteko lisätoimista päästövähennyspolulle palaamiseksi, mikäli päästöt poikkeavat yli 5 prosenttia tavoitteesta. Myös **ylioppilaskunnat** huomauttavat, että toimien riittämättömyys tulisi määritellä ilmastolaissa tarkemmin, jotta osattaisiin tehdä korjauksia tarkoituksenmukaisesti toimiin. **Akavan** mukaan laissa tulisi täsmentää menettelyä tilanteessa, jossa eri ministeriöiden laatimat hallinnonalojen suunnitelmat eivät täytäkään hallituksen asettamia päästövähennystavoitteita.

Maan Ystävien mukaan seuranta koskevan tiedotuksen tulisi tapahtua laajasti ainakin virallisessa lehdessä ja valtionhallinnon verkkosivuilla. Seurannan tuloksien tulee olla ilmaiseksi ja helposti saatavilla välittömästi niiden valmistumisen jälkeen. **BirdLife Suomen** mukaan ilmastolain mukaisten tavoitteiden saavuttaminen tulisi olla selkeämmin sitova virkavelvollisuus. **Kepa** toteaa, että laissa olisi luonnosesitystä selkeämmin linjattava, että ilmastolain kokonaisu seuranta koskee myös päästökauppasektoria.

SKAL edellyttää, että seurantaan varten tuotettavan tiedon tulee perustua jatkossakin vapaaehtoiseen seurantajärjestelmään nykyisen energiatehokkuussopimuksen raportointijärjestelmän mukaisesti.

MOLLS toteaa, että ilmastonmuutosta hillitsevän toiminnan raportointi on jo nyt järjestetty mm. maakunnallisten ympäristöohjelmien seurannan myötä. MOLLS katsoo, että ilmastolaki toisi tullessaan myös seurantajärjestelmiin uuden ja turhan byrokratiatason. Ilmastopolitiikan suunnitelmista jouduttaisiin antamaan jälleen uudelle taholle selontekoja ja toteutuksen tuloksia.

SLL:n mukaan suunnitelmien koordinoinnin kannalta olisi hyvä täsmentää miten menetellään, mikäli hallinnonalojen suunnitelmat eivät johda riittävän kunniahimoisiin päästövähennyksiin. Vaihtoehtoisesti kullekin hallinnonalalle voitaisiin ennakoivasti määrittellä budjetti tai muu jyvitystapa. SLL katsoo, että ilmastolakiin olisi hyvä määrittää menettelytapa, jolla voidaan varmistua ehdotetun päästövähennyspolun seuraamisesta ja siten pitkän aikavälin tavoitteen saavuttamisesta.

Alueellinen ja kuntien ilmastotyö

Ilmastopaneeli toteaa, että myös kuntien osallistuminen on ensiarvoista ja hyödyllistä, sillä kansallisen ilmastopolitiikan suunnittelussa saadaan tukea kuntien vapaaehtoisista toimista kerätyistä kokemuksista kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä (esim. Kohti hiilineutraalia kuntaa (HINKU) -hanke). Kuntien merkitystä voisi tässä suhteessa vielä lakiluonnoksessa ja sen peruste-luissa korostaa, vaikka lakiluonnoksen ohjaus kohdistuu valtion viranomaisiin.

PIRELY huomauttaa, että lakia olisi syytä täydentää siten, että aluehallinnon rooli todettaisiin edes lyhyesti ja samalla perusteluihin tehtäisiin arvio kustannusvaikutuksista. On huomattava, että erityisesti ilmastonmuutokseen sopeutuminen on pitkälti alueellinen ja paikallinen asia, johon ei pelkästään valtakunnallisilla linjauksilla voida tehokkaasti vaikuttaa.

ESAELY toteaa, että ilmastolakiehdotuksen soveltamisala ei ehdotetussa muodossa anna minkäänlaista roolia kuntasektorin ja aluehallinnon yhteistyönä tehtäville ilmasto-ohjelmille tai kaupunkien omille ilmasto-ohjelmille. Ilmastolaki olisi voinut todeta näiden ohjelmien ja strategioiden aseman suunnittelujärjestelmässä. EU:n rakennerahastovaroja käytetään aluetasolla myös vähähiilisiin toimiin ja ne kannattaisi sitoa jollain tavalla ilmastolain suunnittelujärjestelmään.

HSY toteaa, että koska käytännön päästövähennystoimet ja sopeutumisen toimenpiteet tehdään pääosin paikallisesti kunnissa ja erityisesti kaupunkiseudulla, tulisi lainsäädännön kautta varmistaa myös riittävä vuorovaikutus kuntien kanssa (erityisesti 8 ja 9 §:n mukaisten suunnitelmien laadinnassa yhteistyö kuntien ja alueellisten toimijoiden kanssa on tärkeää). Lainsäädännön ja politiikan avulla tulisi HSY:n mukaan tukea erilaisia julkisen ja yksityisen sektorin välisiä kumppanuusmenetelyjä ilmastonmuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa.

Muita esille tulleita ehdotuksia ja kommentteja

Metla on esittänyt lausunnossaan kysymyksen siitä, tunteeko laki negatiivisen päästön käsitteen (sidonta) vai puuttuuko tämä näkökulma tarkoituksellisesta esityksessä sidotun hiilimäärän kasvatamisesta (esimerkiksi puustoon ja metsämaahan, ml. suot)?

Sitra ehdottaa, että ilmastonmuutoksen vaikutuksista Suomelle tulisi tehdä laaja-alainen tutkimus. Se katsoo, että ekologisten vaikutusten rinnalle tarvitaan syvällisempää tietoa sosiaalisista vaikutuksista, teollisuuspolitiikan ja talouden uudistamisesta, sekä erilaisten rakenneratkaisujen tarpeesta.

THL viittaa lausunnossaan tieteellisen tiedontehokkaaseen hyödyntämiseen päätösvalmistelussa ja kansalaisten osallistumisen toteuttamiseen (ns. avoin päätöksentekokäytäntö). ja YVA-direktiiviluonnokseen, jossa korostetaan THL:n mukaan samoja asioita, joita ilmastolakiesityksensäkin on nostettu esille: keskitettyä ja tehokasta tiedon jakamista vaikutusarvioinnin tekemisessä.

Luonto-Liitto, Ilmastovanhemmat ja Kepa ehdottavat, että lain perusteluissa käsiteltäisiin sukupolvien väliseen ja globaaliin ilmasto-oikeudenmukaisuuteen liittyviä kysymyksiä. **Luonto-Liitto** esittää myös, että yleisön ilmastotietoisuuden lisäämisen tavoite tulisi kirjata lain perusteluosaan. Myös **Suomen Ympäristökasvatuksen Seura** korostaa lausunnossaan kansalaisten ilmastotietoisuutta ja valmiutta toimia ja tehdä valintoja siten, että kasvihuonekaasupäästöjä syntyy kotitalouksissa jatkossa vähemmän. Seura toteaa, että opetus- ja kulttuuriministeriön vastuu kansalaisten ilmasto-osaamisen tason nostamisessa tulee kirjata mukaan lakiin. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee tehdä suunnitelmat osaamisen ja tietoisuuden tason nostosta, seurannasta ja raportoinnista.

Maan Ystävien ja SLL:n näkemyksen mukaan ilmastopolitiikan suunnitelma ohjaisi päästöjen vähentämistä tehokkaimmin silloin, kun jokainen hallitus muotoilisi omaa kauttaan koskevan nelivuotisen ilmastopolitiikan suunnitelmansa, pitkän aikavälin suunnitelman huomioiden, hallituskautensa alussa. Asiasta voitaisiin säätää tässä pykälässä tai erillisessä asetuksessa. Lisäksi Maan Ystävät katsoo, että toimien tuloksellisuus ja toteutuminen sekä päästöjen kehitys olisi perusteltua arvioida jokaisen nelivuotiskauden osalta erikseen laajassa selvityksessä, jonka tulokset annettaisiin selontekona eduskunnalle hallituskauden lopulla.

Ilmastofoorumi esittää ilmastolain säätämisen ehdoksi lakiin lisättäväksi pykälän, joka automaattisesti kumoaisi esitetyn ilmastolain, päästökauppalain (311/2011), lentoliikenteen päästökaupasta annetun lain (34/2010), Kioton mekanismien käytöstä annetun lain (102/2009) sekä kaikki muut nykyisin ja siihen mennessä ilmastoperusteisesti säädetyt lait, asetukset, pykälät ja säännökset, jotka nostavat energian, ruoan, muiden hyödykkeiden sekä palveluiden hintaa ja verotusta, ja jotka tuottavat tukia kalleimmille energiantuotantomuodoille kuten tuuli- ja aurinkoenergialle, sekä automaattisesti irtisanoisi Suomen kaikista päästövähennyksiä edellyttävistä kansainvälisistä sopimuksista ja yhteisöistä, jos vuonna 2025 tai kymmenen vuotta ilmastolain voimaan astumisesta maapallon keskilämpötila on yhden tai useamman satelliittimittauksiin perustuvan lämpötilamittaussarjan mukaan alempana kuin IPCC:n AR5:n 5-95 % luottamusvälin alaraja siinä skenaariossa, jota kasvihuonekaasupäästöjen kehitys on siihen asti lähimmin noudattanut.

Akava pitää tärkeänä, että vaikutusten arvioinnissa arvioidaan talouskasvua, työllisyyden kehitystä, yritysten toimintaa ja kilpailukykyä sekä kansalaisten ja työntekijöiden hyvinvointia. Myös **SAK** pitää tärkeänä, että ilmastopolitiikan suunnitelmissa huomioidaan jatkossa painokkaammin taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset, ml. työllisyysvaikutukset. **STTK** pitää erityisen kannatettavana, että lain nojalla ilmastopolitiikkaa koskevissa suunnitelmissa huomioidaan laajasti yhteiskuntapoliittiset vaikutukset, ja katsoo, että ilmastonmuutospolitiikalla on laajoja vaikutuksia työllisyyteen, minkä lisäksi myös sosiaaliset vaikutukset ovat mittavia. STTK toteaa, että ilmastonmuutoksen torjunnassa korostuu erityisesti työmarkkinoiden muutostarve: osa ammateista katoaa ja uusia syntyy tilalle. Tällöin olisi ensiarvoisen tärkeää, että aktiivisella ja työvoima- ja koulutuspolitiikalla varaudutaan muutoksiin ja niihin liittyviä sosiaalisia ongelmia ennaltaehkäistään.

Kuntaliitto on erityisesti huolissaan ilmastonmuutoksen hillinnän vaatimien päästövähennystoimien ja ilmastonmuutokseen varautumisen kustannuksista ja niiden rahoituksesta.

Suomen Varustamot katsoo, että ilmastomuutoksen huomioiminen laintasoisessa sääntelyssä antaisi hallitukselle mahdollisuuksia löytää keinoja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Se pitää kuitenkin tärkeänä, että alusliikenteen sääntelyä tapahtuisi kansainvälisen merenkulkuorganisaatio IMO:n eikä kansallisella tasolla.

HSY katsoo, että sektorilainsäädännössä ja lainvalmisteluaineistossa tulisi vielä selkeämmin huomioida sääntelyn vaikutukset ilmastonmuutoksen hillintään ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen: tulisi arvioida muuttuvan sääntelyn merkitys ilmastolain mukaisen suunnittelun asettamien tavoitteiden saavuttamiselle sekä lakien mahdolliset ristiriitaiset tavoitteet ilmastotavoitteiden saavuttamisen kanssa.

STM:n mukaan sosiaalinen näkökulma nousee myös ratkaisevaan rooliin arvioitaessa eri hillintäpolitiikkojen hyväksyttävyyttä sekä meillä että koko maailmassa. Ministeriö katsoo, että sosiaalista kestävyttä ei ole otettu esityksessä riittävästi huomioon.

VM pitää epäselvänä, miten ilmastolaki vaikuttaisi muuhun lainsäädäntövalmisteluun, kuten verolakivalmisteluun.

MMM katsoo, että huoltovarmuuden ja ruokaturvan kannalta on välttämätöntä, että kansallisessa, EU:n ja kansainvälisessä ilmastopolitiikassa tunnustetaan maatalouden ja ruuantuotannon erityisrooli. **MTK** toteaa, että ilmastonmuutoksen hillitsemistoimet tulee suunnitella ja toteuttaa siten, etteivät ne vaaranna kotimaista ruuantuotantoa ja globaalia ruokaturvaa.